

potem je gmotni ali materialni napredek pri nedolžnem kmetijstvu nemogoč. Drugi stanovi bogaté lahko tudi z nepoštenim ravnanjem, kmetovalec pa propada in propade gotovo.

Ravno sedaj imamo pred seboj časopis, v kojem beremo, da je občinsko zastopništvo konstatovalo v svoji občini vsako leto po eden milijon davčnih zastankov. Dalje pripoveduje občinsko zastopništvo, da je kradežev bilo po gozdih 14.912, vrduih 26.819 gold. Vlanskega leta je bilo zastalih 66.333 gold. kot vrednost pokradenega drevja.

Enakih slučajev bi se dalo navesti iz vsake posamezne kronovine, vsi skupaj pa spričujejo strašansko duševno in telesno propadanje. Kdor se čuti pred Bogom in ljudmi odgovornega za to narodno propadanje, naj se vzdrami in kliče Boga in ljudi na pomoč, da se izognemo tej nesreči.

Rekli smo do sedaj, da je kmeta treba v kmetijstvu izobraziti in narediti ga značajnega človeka.

Prihodnjič bomo poskušali pokazati pota, po kojih mora izobražen in pošten kmetovalec hoditi, da zagotovi sebi in svojim dobro prihodnost. Stromaku in nevednežu ni mogoče več pomagati, in lahko rečemo, veliko je poklicanih, a malo izvoljerih.

Profesor K.

Naši raki.

(Spisal prof. Iv. Franke.)

Kako pa rak zaide sem v „Novice“, saj ne raste niti na polji niti na vrtu ali v gozdu, in kaj hočete z rakom na tem mestu vzlasti zdaj, ko ga skoraj nikjer ni več dobiti, ko je kuga do malega vse pobrala? Tako bo morda vprašal kateri bralec ugledavši zgornji naslov. Res, rak in njegov element, voda, ne spadata h kmetijstvu, vendar ima pa tudi voda, posebno račja, veliko gospodarsko vrednost, in ker so „Novice“ gospodarski list, edini v deželi, naj privošči prostora razpravi o tej gospodarski stroki. posebno zdaj, ko je kuga prebolena in bo treba čim prej mogoče opustošene vode zopet naseliti z raki.

Rak je lep denar donašal v deželo. Prof. Fr. Erjavec ceni letni skupek za kranjske rake na 20.000 gl. (Ljublj. Zvon I. l. str. 311.). Ta cenitev je prej pre-nizka nego previsoka; trženje z raki ni bilo povsod razvito, po nekaterih krajih se je komaj pričelo, po drugih se še zavedali niso, koliko grošev in goldinarjev je mogoče dobivati za rake brez posebnega truda, ko je kuga nastopila in uničila vpeljano trženje in seveda ves nadaljnji mogoči razvitek te kupčije. Zdaj znaša skupek za naše rake manj stotakov nego prej tisočakov. Vseh rakov vendar ni pokončala kuga. Nekaj voda ostalo je popolnoma zdravih, druge nekoliko. Mogoče je dobiti te denarjenosne živali iz domačih voda, kolikor

je bo treba opustošenim za novo namnožitev. Prepustiti prirodi sami, da popravi in nadomesti, kar je siloma vzela, t. j. čakati, da bi se raki zopet sami zaredili, bilo bi isto, kakor puščati na rodnem polji, katero je pobila toča, mnogoletno praho brez vsacega dela in brez lohodkov. Petnajst, dvajset let bi minulo, predno bi se raki sami namnožili do prejšnjega števila, in v najboljši račji vodi, v Krki, učakal bi stoprv prihodnji rod toliko rakov, kolikor jih je bilo pred kugo. Rak je toliko vreden, spečava se tako lahko in daje tako malo opravila, da se bodo troški za novo naselitev njegovo bolje vračali, nego pri katerem si bodi drugem gospodarstvu. Predno pa bodemo preiskovali, na kak način naj bi poskušali zopet rakov naseliti po opustošenih vodah, oglejmo si nekoliko pot, katero je kuga hodila, ker prav ta pot nam bo dajala navod k pravemu ravnanju ter nas varovala neuspešnih poskusov.

Račja kuga se je razširjala po Donavi doli in iz te po Savi gori v kranjske vode, vedno prodirajoč toku vode nasproti. Mnogo, vendar ne vse naše vode so račje, t. j. imajo plemenite rake — katere nazivljemo v tem spisu na kratko rake — nekaj koščakov se pa nahaja skoraj v vsaki vodi. Dasi tudi so se koščaki bolje ustavljali kugi nego plemeniti, vendar so trosili bolezen dalje po pustih vodah v rodovitne in polne plemenitih. Sicer se je kuga širila prav svojeglavo, časi preskočila kak potok in ga zgrabila pozneje nego druge, ki se izstekajo više v Savo. Po nekaterih vodah je počistila skozi do zadnjih izvirkov, po drugih pustila nekaj koščakov, ustavila se je pa tudi popolnoma v zgornjem toku vode. Prodirla je kuga tod hitro, v nekoliko tednih po vsej vodi, drugod se je pomikal počasi navzgor in potrebovala celih pet let do najviše vodice; ni je zadržavala ne ledena zima ne toplo poletje.

Kolpa je prišla prva na vrsto; 1880. l. mrli so raki pri Metliki, šele čez štiri leta pri Poljanah (Stari trg). Tod pa ne več vsi, in dve uri više, v Žlebek, in dalje gori po dolini ostali so vsi čisto zdravi. Ker se je pokazal pri Poljanah in nizdolu proti Vnici nov zarod, ker je zopet tod primeroma obilo dobre živali, po 2—3 palce dolge, ni dvombe, da je Kolpa prebolela. Tudi po Vlahini, ki jo štejejo med najrodovitnejše račje vode, nastopala je kuga počasi, 1881 prilezla je v Zagradec in v dveh letih do izvirkov, pomela je pa do čistega. V Krki so poginili vsi raki od ustja noter gori do vasi Krke, torej do izvirkov, med mašami l. 1882. Da je bolezen prišla po podzemeljskem toku na Grosudeljsko planoto, s katere prihajajo potoki kot veliki studenci nad vasjo Krko na dan, potrebovala je kuga dve teti in še tri, da je podavila rake po vseh malih potokih te planote; opazovali so namreč še l. 1887. v potoku Starem bregu pri Stari vasi mrtvih. V Temenici nastopila je kuga leto dnij pozneje nego v Krki in trajala do 1884. l. Od kamenpotoka naprej gori pa ni cepnil noben rak, in zdravi so kakor nekdanj, manj pa jih je le vsled tega, ker jih preveč lové. Ker so uže

posebno zadnje poletje opazili pri Trebnjem nov zarod, smemo sklepati, da je Temenica razkužena. V Radovlji, nižem dotoku Krke, cepali so raki istega leta ko v tej; nad Škocijanom ostalo jih je nekaj, in pod Klevevžem pokazal se je uže 1887. l. nov zarod. Nad Klevevžem v ozki, u o dolgi in jako strmi soteski, koder so od nekdanj večinoma koščaki, ustavila se je kuga popolnoma, in dalje po Štatenberški dolini, kjer je v sicer majhnem, pa rodovitem travniškem potoku obilo najokusnejših rakov, niso opazili nikakeršne bolezni. V Laknici, ki se izteka nad Škocijanom v Radovljo pocepali so pod izvirkom šele 1887. V Ljubljani in po njenih dotokih nastopila je kuga istega leta ko v Krki, v Mirni pa, ki se izteka toliko niže v Savo, razširila se je dve leti in v Šmarski reki pri Litiji eno leto pozneje, povdabila pa je vse temeljito.

(Konec nasl.)

Rezatev cepičev za spomladanjsko cepitev.

Cepič imenujemo on del drevesa, katerega odločimo od maternega debla in ga potem prenesemo na drugo. Cepljeni del spoji se z deblom, na katero je prenesen, in dobiva od njega hrano, kakor hitro se mu priraste. Cepič raste potem ravno tako, kakor da bi ne bil nikdar prenesen.

Za spomladanjsko cepitev potrebne cepiče režemo, kadar miruje rast, toraj od novembra do marcija. Ob navadnih razmerah rabijo za cepiče poganjki zadnjega leta.

Drevo, katero nam da cepičev, imej vsa svojstva, katerih treba prihodnjemu mlademu drevesu. Nikdar pa ne režimo cepičev s slabotnega, bolehnega, rakavega ali takega drevja, katero rodi slabo sadje, ker s cepiči prenesemo vsa slaba svojstva maternega drevesa na mlado drevo.

Mnogokrat slišimo o izvržkih, kar je tudi resnično. Te izvržke pripisujejo starosti drevja, vendar ni to povsem res. Mi menimo, da prihajajo ti izvržki od slabih cepičev, kateri rabijo za pomnožitev.

Sadnemu drevju laže preprečimo kako zlo, nego je zdravimo, zato svetujemo rabiti cepiče le od popolnoma zdravih, krepkih, bujno rastočih dreves, katerih sadje je v vseh obzirih dobro rabno.

Akoravno lahko režemo cepiče od novembra do marcija, vendar sta najboljša za to delo meseca januarij in februarij, ker cepiče izza tega časa laže bolj varno shranimo.

Vendar smo mnogokrat prisiljeni cepiče prej rezati, kar pa seveda nič ne škodi, ako jih pravilno shranimo. Rezatev cepičev zavisna je pa tudi od podnebnih razmer; kolikor prej se rast vzbudi, toliko prej tudi reži cepiče. To velja tudi, ako se je bati, da poškoduje zimski mraz poganjke. Vse cepiče, katere shranimo za cele tedne ali celo mesece, moramo na vsak način

prej rezati, predno začne drevje v mezgo iti. Poganjki, kateri imajo že napeto popje, morajo se kot cepiči precej porabiti.

Koliko je eno ptičje gnezdo vredno?

Časnik vrtnarske družbe Bocenske objavlja po poročilu „Thüringer Thierschutzverein“ naslednji nagovor, kateri se glasi tako le:

„Dragi gospodar! Tvoj sinek pobere z dolzega časa ali s porednosti iz gnezda, ki ga je na drevesu zapazil, jajčka ali pa mladiče. Recimo da jih je 5.

Vsak mladič potrebuje na dan okoli 50 gosenic ali kakega družega mrčesa, s katerimi se živi in ki mu jih starec ali starka prinašata v gnezdo. Za 5 mladičev treba torej 250 gosenic ali družih mrčesov na dan. Pitanje mladičev traja okoli 4 do 5 tednov, pa recimo, da 30 dni. Po tem takem je za gnezdo s 5 mladiči treba 7500 gosenic.

Vsaka gosonica pa na dan toliko požre perja in cvetja, kolikor je sama težka. Recimo, da žre gosonica 30 dni perje in cvetje, in da vsak dan sne le en cvet, iz katerega bi se bil sad naredil, toraj poje v 30 dneh 30 cvetočih sadov (jabolk, hrušek itl.), onih 7500 poje po tem takem skupaj 225.000 takih cvetov.

Ko bi bil tvoj poredni sinek v miru pustil gnezdo pridelal bi bil ti 225.000 jabolk ali hrušek itd. več! Ker pa sne marsikaka prav požrešna gosonica na dan 10, 20 ali 30 cvetov, in če zaradi objedenega perja cvetje ne dobiva živeža ter zato zvane in odpade, potem je še veliko večja škoda, ki zadene tebe in tvoje sosede. In po tej škodi lahko preračuniš, koliko je vredno eno samo ptičje gnezdo.

Kratek odgovor je ta, da eno ptičje gnezdo je vredno 225.000 jabolk, hrušek ali toliko kakega družega sadja, ki so ga gosonice požončale.

Te številke kažejo, koliko potrebuje mala ptičica na dan hrane, ki je edino le dobiva od gosenic, listnih uši, muh in enacih mrčesov. In po tem takem je gotovo da se vrtnar, kmetovalec ali gozdar le sami varujejo škode, če varujejo koristne ptičice, da mladi, pa tudi stari neumneži ne segajo po njih.“

Razne reči.

* Kako krta odvrčati, kako ga prepoditi? Po kuhinjskih ali zelenjadnih vrtih, po sejališčih, to je po lehah, katere so s sadnim ali gozdnim in drugim semenom posejane, je krt, ako se vanje vsili, kaj neprijeten gost. Od takih primeroma malih prostorov ga pa lahko odvrčamo in ako je že v njih pa tudi lahko preženemo. Odvrčamo ga prosto s tem, če namočimo tanko vrstico v katranu ter jo okoli leh pol čevlja globoko zakopljemo. Iz leh, po katerih se je že naselil, preženemo

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 2. januarija 1889.

Obseg: Naši raki. — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Nasledki „šnopsa“. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Naši raki.

(Spisal prof. Iv. Franke.)

(Konec.)

V porečji Ljubljaničnem prizanesla je kuga potoku Reki, ki se izteka pri Sostrem v glavno reko, in malemu potočku pri Velikih Vrhnjah nad Šmarijem, ki po kratkem, kakih 200^m/ dolgem podzemeljskem toku stopa pri Razdrtem na Ljubljanskega barja polje in teče dalje skozi Škofljico. Tu je tako kratki podzemeljski tok ustavil kugo, oni od Krke do Kopanja najmanj dve uri dolgi pa je ni mogel. V Rači in Radomlji pocepali so raki 1882. l. počenši v dveh letih. Po Pešati je kuga lezla zopet počasi navzgor; pri ustji se je začela istega leta ko v Krki in Ljubljani, nad Mengišem nastopila je šele tri leta pozneje, in v dotoku Tujnici bilo je še 1886. l. polno lepih rakov, leto pozneje pa nobenega več. Po vsem porečji Pešete poginili so vsi raki, le v potočku Všici pri Cerkljah, ki se pa gubi pod vasjo Vasico po polji in travnikih, ostali so zdravi. V porečji Sorškem mrlji so raki 1885. l. v Žireh, v Žabnici, ki steče le o povodnji čez travnike pod vasjo Žabnico v Soro, leto pozneje, v račjih grapah pa, ki se iztakajo v Kokro, 1885. l. Letos (1888) niso nikjer zapazili račje kuge, torej je svoj tek dovršila.

Poskušali so po več krajih že zopet nasaditi rakov, toda s povoljnim uspehom edino v Črnomlji, drugod so izpuščeni raki izginili brez sledu. V Črnomlji, dobivali so jih iz bližnjih hrvaških potokov, katerih se kuga ni prijela. Zadnji dve leti so jih izpuščali, kolikor jih je bilo moči dobiti, skupaj več nego 5000, v Vlahino gosto skupaj. To je veliko v primerno majhen kos potoka, ter so se tu zopet udomačili. Pri Zagradi 280 v isti

potok izpuščenih rakov izginilo je pa brez sledu; požrle so jih ribe, kakor bo razvideti pozneje. 1885. l. kupil je Anton Godec, ribič na Krki, po naročilu knez Auerpergovega upraviteljstva 2800 rakov; niti od onih 800, katere je Godec sam izpustil v zgornji Krki, niti od drugih niže v isto reko izpuščenih se le eden ni več pokazal. Godec je dobil te rake iz Grosupeljskih potokov, iz takrat okužene vode, Krka je dobila tedaj v novič kal bolezn, samo škodo, a nikakeršne koristi. V Krko so jih izpuščali tudi pri Otočci po 80 ali malo čez 100 na enkrat. Krka je tam globoka, tla so jej od „rastočega kamena“, polna lukenj, spok in drugih skrivališč, kraj posebno ugoden rakom. Tu je bilo videti jasno, kam tako mala peščica rakov izgine v veliki vodi. V vodo vrženi raki, nevajeni novega položaja, lezejo počasi po tleh; približa se kaka večja riba, klin, mrena, in pobere raka; kmalu so vse večje ribe iz obližja pri rakah in jih pobirajo. Pošljejo po ribiča, naj pride ribe bost. Ta res ubode par požrešnic, ribe šinejo vsaksebi za malo časa, odpoditi jih pa ni moči, slednjič se skali voda in zapreči daljše opazovanje. Drugi dan ni bilo ni rakov ni rib. Ko so pri jezu pod Novim mestom vložili nekaj rakov, pustila je vidra takoj prvo noč sled, da so ji raki dobro teknili. V Želimljah napravili so umetno rakarstvo in uložili 1000 rakov l. 1887; vsi so poginili s pojavi kužne bolezn. Tu še ni bila razkužena voda, ker na Blokah, od koder so jih prenesli, zdravi so raki popolnoma. Poskušali so tudi drugod še naseliti rakov, toda, kakor rečeno brezuspešno iz enakih vzrokov, iz katerih pri navedenih slučajih.

Da gre ribam mehke rak posebno v slast, znano je obče, da jih pa žro vsak čas, če imajo tudi trdo lupino, le nekoliko dokázov. Vsi ribiči in zvedenci ob Krki pripovedujejo, kako so klini, mreene in tudi somi shujšali po račji kugi: život jim je bil tenak ko trska.

le glava je ostala debela, ter niso bili užitni. Šele čez dobro leto privadile so se te ribe, da so iskale si druge hrane, vendar klini ne rasto več tako hitro in jih je veliko manj nego prej. Isto velja o somih. Ščuka sicer nikjer ni shujšala vsled račje kuge, raka pa pobere, bodi si trd ali mehek. V Krki so bili raki večim ribam glavna hrana, zato tudi novo naseljenje v tej reki ne bo lahko, kakor v nobeni vodi ne z večimi rakožrtnimi ribami. V Vlahini pri Zagradcu so po račji kugi somi od lakote medleli, in tudi mrtvih so našli. Kmalu za raki minuli so tudi somi.

Na podlogi teh podatkov naj sledi navod, kako naj bi poskušali novo naselitev. Brez skupnega delovanja interesentov iz vsacega porečja vsaj ni pričakovati uspeha, posamezni mali poskusi se ne bodo nikdar izplačali. Največ bi olajšalo delo in troške in najbolj zagotovilo dobro srečo skupno postopanje za vse važnejše račje vode cele dežele. Ker je kuga v vsakem porečju nastopila najpozneje po izvirkih, po malih vodicah, treba je tudi naselitev tu pričeti, n. pr. za porečje Krke naj se vložijo najprej raki po potočkih Grosupeljske planote, v zgornji Laknici i. dr., za porečje Pešate v Tujnici, za porečje Ljubljance v Želimeljščici itd. Po takih malih vodicah preti naši živali najmanj nevarnosti, zadostuje je manjše število, lahko jo je opazovati, kako se počuti, in spoznati, je li voda gotovo razkužena. Imenujmo to prvi mali nasad. Pa tudi prvi nasad mora biti izdaten, 200—300 rakov na uro hoda (ob vodi) za vsak izbrani potoček. Vršil naj bi se prihodnjo spomlad, kadar „se vode glihaja“, kakor pravijo ribiči, t. j. kadar so precej enake toplote in blizu tiste ko zrak. Samice so spomladi oplojene, in žival najbolje pretrpi prenašanje. Ako ostane prvi zdrav, naj sledi prihodnjo jesen drugi nasad, večji mimo prvega po istih potokih, v katere smo izpustili rakov prvokrat, toda niže v porečju, v večji vodi po najprimernejših krajih, koder je še malo, ali bolje, koder ni še nič rakom nevarnih rib. Tudi jeseni „se glihajo vode“ med seboj in z zrakom. Število nasada naj bo primerno vodi večje, okoli 1000 za vsak potok, ker tu se bo žival že bolj raztresla in se nekoliko pogubila na razne načine. Ako se pokaže tudi pri drugem poskusu povoljen uspeh, naj sledi drugo pomlad glavni ali veliki nasad v glavni reki, zopet v številu, velikosti reke primernem. V Krki nekoliko tisoč ne bo zadostovalo, manj nego 10.000 ne bo smel znašati glavni nasad, da bo v resnici pomagal. Prej bo pa treba to kakor druge vode pripraviti za ta nasad, t. j. izbrati in določiti najprimernejše kraje, v katere naj bi jih vložili po 500—1000 blizu skupaj, t. j. po kake četrt ure ob reki; po teh krajih naj se prej polovijo kar le mogoče večje rakojede ribe, katere bo treba preganjati sploh toliko časa, dokler se raki ne bodo toliko pomnožili, da jih bo dovolj ribam in ribičem, kakor je bilo pred kugo. V tem slučaju ni vredna rakojeda riba nikakega varstva, v Krki ter tudi po drugih račjih vodah ne hodi riba glede vrednosti z rakom kaj

v pošte, in gotovo bi bilo prav vsem interesentom, če poginejo vse ribe, velike in male, da bi le imeli zopet rakov. Dasi je to jasno in razumno, vendar ni pričakovati popolne začasne prostosti za preganjanje rib v korist rakom, in treba bo storiti korakov v ta namen.

Za glavnim spomladanskim nasadom bi se moral vršiti jeseni istega leta zadnji, vložiti bi morali vsaj še polovico toliko rakov, in sicer v iste kraje; v prostore ki bodo med nasajenimi ostali prazni, razlezli se bodo raki uže sami, nekoliko jih bo pa raznesla povodenj.

Poleg Krke potrebovala bo tudi Ljubljanka in njeni račji dotoki več tisoč rakov, Pešata 2000—3000 in druge vode proti svoji velikosti, dolgosti in množici sovražnih sil.

Vse je prav lepo, rekel bo marsikdo, toda kje bomo dobili toliko rakov, kdo bo štel denarja, in dalje kdo bo vse oskrboval? Ker je za naselitev vsak rak dober, bodisi majhen ali velik, da je le zdrav, ker nam je tu najbolj za število, dobili se bodo raki v deželi, in sicer 1.) v zgornji Kolpi. Jože Žagar, ribič v zgornji žagi pod Kostelom, izjavil je, da se zaveže za 2000 rakov na leto; po vsej Kolpi nalovijo jih pa lahko več nego dvakrat toliko. 2.) V Rašici, v obeh Ribniških potokih in v Kočevskem je rakov polno, kolikor jih je bilo. 3.) Bloške grape in one pri Rakitni, potoka Loške in potočki Cerkniške doline, tudi jezero, so račje vode in ostale so popolnoma neokužene. 4.) Po potokih Postojinske planote je rakov, kolikor jih je bilo. Zgoraj omenjena zgornja Radulja in Temenica ni misliti, da bi dali kaj več števila, ker sta potoka v zgornjem toku le majhna, blizu ste pa Krke. 5.) Notranjska Reka je tudi jako rodovitna račja voda in precej velika. Slednjič bi se dobili raki iz bližnjih hrvaških potokov, od koder so jih dobivali Črnomaljci.

Torej rakov za nasade bi dobili, ne da bi jih bilo treba prav daleč iskati. Kaj pa troški? Za prvi mali nasad zadostuje 5000—6000 rakov, od katerih odločimo za porečje Krško takoj 25000, in sicer v Grosupeljske vode 500, v Višnjico 200, v Laknico, Senušo, Težko vodo in druge boljše račje potoke ostalo število. Za porečje Ljubljance jih je prvokrat dovolj 1000, nekoliko manj za Mirno in Pešato. Raki za nasade, ne glede na njihovo velikost, dobijo se poprek po 2 kr. eden, pridenimo še 1 krajcar za prenašanje, kar gotovo ni po ceni, potem stane 1000 rakov 30 gld., da pridejo na odločeno mesto, toraj za prvi nasad 150—180 gld. To vsoto ima uže c. kr. kmetijska družba odločeno za ribarske namene, in zdaj je ne bi mogla bolje obrniti.

Za drugi nasad bo treba 800—1000 gld., za tretji 2000 gld. in za zadnji zopet 1000, skupaj 4000 gld. Ker so interesenti večinoma obupali, da bo sploh skoraj zopet dobili rakov, ni mnogo računati na njih sodelovanje ob začetku nasajanja; vsa stvar je pa na vsak način tolike važnosti, da je vredna napora in pomoči javnega zavoda, c. kr. kmetijska družbe, in pospeševanja javnih oblastev. Za drugi nasad ne bo odrek

pomoči deželni zbor, in gotovo se bo udeležila tudi vlada z doneskom. Kakor hitro bodo pa uvideli interesenti, da je mogoče zopet naseliti rakov, da je delo uspešno pridružili se bodo radi. Da bi vsi ali vsaj razumna večina posestnikov ribarskih pravic po dotičnih vodah ne spravili 3000 gld. skupaj, vendar ne smemo dvomiti, ker so ti posestniki večidel imoviti in inteligentni, in gre najbolj za njihovo korist.

Slednjič bo treba vse postopanje urediti, t. j. določiti, kje in koliko živali se bo vložilo v vsak kraj, poiskati nabirateljev ali skupovalcev rakov in izročiti izvršitev zaupnim možem po dotičnih krajih. Edino c. kr. kmetijska družba je zavod, ki obsega s svojimi podružnicami v gospodarskem smislu celo deželo in katera bi mogla v ta namen pridobiti dopolnilnih moči v svojo zvezo, ako bi ne zadostovale dosedanje.

Da je v resnici uže nastopil čas tu nasvetovanega postopanja, da ni več prezgodaj pričeti z naseljevanjem rakov, še par dokazov: V Žireh opazili so letos zopet rake, ne da bi jih bil kdo prej izpuščal; torej je bolezen tam nekaterim prizanesla. Tudi v Rakovci, malem potoku Besnice za sv. Joštom, prišli so zopet na dan.

Za podlogo ima ta razprava pozvedovanja pri ribičih in drugih zvedencih izza letošnjega potovanja ob vodah Kranjske dežele povodom nove deželne ribarske postave. Vsak, kdor se za stvar zanima, naj blagovoli tu navedene podatke dopolniti in popraviti, če so v čem napačni.

Razne reči.

* Kadar manjka krme, rabi prav dobro žaganje, katero pa tako le priredi: Zmoči je z vodo, osoli ter poškropi s solno kislino. Tako prirejeno žaganje naj leži 6 do 12 ur na majhnih kupih, potem je razgrni in poškropi z vodo, v kateri sta raztopljena soda in klorovo apno. Tako žaganje naj potem čaka zopet 6 do 8 ur, potem pa je dobro za krmljenje. Ako mu prideneš otrobi, žro je goveda in ovce kaj v slast.

* Kako vinu zagatnost odpraviti. Črnemu vinu je zagatnost potreba, belega zagatnega vina pa ne maramo. Vendar je mnogokrat belo vino zagatno in sicer zato, ker je predolgo vrelo na tropinah, ali pa sta bila valjarja grozdnega mlina preblizu skupaj, da sta strla tudi grozodne pelke (peške), katere imajo veliko zagatne črešlovne kisline v sebi. Takemu vinu odvzameš zagatnost, ako narediš za vsak hektoliter vina sneg iz dveh do štirih beljakov. Sneg naj bode potem na hladnem toliko časa, da postane ves tekoč. Tekočo beljakovino precedi skozi platno ter jo prav dobro zmešaj z vinom. Čez nekaj dni postane vino motno, nima več zagatnega okusa in se slednjič učisti. Ako je pa vino še vedno zagatno, tedaj prideni še enkrat beljaka, a pazi, da ne preveč in ravnaj potem z učiščenim vinom po pravilih umnega kletarstva.

* Kako ohraniti krompir. Na Francoskem znajo krompir ohraniti do poznega poletja. To pa tako: V kotel poln kropa denejo dobro opran krompir v mrežastih košarah. Krompir ostane v kropu kake 4 sekunde potem ga potegnejo iz njega in ga razspo po tleh, koder se hitro posuši. S takim ravnanjem se umori v krompirji vse življenje, ostane pa dolgo zdrav, okusen in dober dokler ni novega. Nekateri pridenejo kropu tudi soli, ksr je prav. Važno pa je pri tem ravnanji, da se krompir dobro posuši in da se shrani v temno shrambo.

* Iz stare smetane narediš okusno maslo (puter), ako domešavaš počasi po 20 do 30 gramov soli na vsak liter smetane. S soljo postane maslo ne le okusnejše, temveč tudi čvrstjše. Vsled soli pa se smetana tudi laže pinji.

* Zelena krma za kokoši po zimi. Marsikomu bode znano, kako rada je kuretina listje od akacije. Dobro je zatorej nabirati akacijevega listja, sušiti ga in po zimi ž njim krmiti kuretino.

Podučne stvari.

„Nasledki šnopsa“.

(Konec.)

S k l e p.

Zalesje bilo je pred Plahtačevo dobo pravi uzor stare poštene slovenske vasi. Mir, edinost, prava krščanska ljubezen, treznost, delavnost, varičnost, usmiljenost do revežev in krščanska radodarnost, sploh vse lepe čednosti domovale so med Zalesčani, vse to obdajal je pa tudi trdno gmotno blagostanje. Kakor zapeljivec v paradizi k našim prvim starišem, tako priplazil se je hudobni Plahtač se svojo Beto med Zalesčane kjer sta na sleparski način s pomočjo šnopsa, kakor huda ura razdevala nravno življenje in gmotni blagostan zaleskega prebivalstva. Vsak, kdor se jima je v nastavljeni mreže vloviti dal, bil je zgubljen. To videli smo iz splošnih slučajev in posameznih britkih izgledov naše povesti. Skoz celih 12 let begala in uuičevala sta znana izvržka družbe človeške preje uzorno nravno življenje in trdni gmotni blagostan Zalesčanov. Vse pridige, vsi spomini in svarjenje skrbnih dušnih pastirjev pri zapeljanih revah niso skoz ves ta čas skoraj nič izdale. Da nekateri spridenci so se temu še celo posmehovali in se iz vsega norčevali.

Blaga in vrla gospoda duhovnika sta nad takim grdim življenjem zapeljanih in nekako trdovratnih rev pogostoma britke solzce pretakala; kazalo se je o svojem času kot bilo bi vse to — zaman. A nista obupala. Prav goreče prosila sta Boga in uboge zapeljance pogostoma priporočala v skupni molitvi Najvišjemu in Mariji prečisti Devici da se jih usmili in pogube reši. Molutev skrbnih dušnih pastirjev ni bila brez sadu. Bog